

Tarihi Mekânlarda Peyzaj Tasarımı ve Toplumsal Algı: Mardin Örneği

Landscape Design and Social Perception in Historical Places: The Mardin Example

Medine ÇELİK^{*1}, Hasan YILMAZ²

¹Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Erzurum

²Atatürk Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Erzurum

Eser bilgisi/Article info

Araştırma makalesi / Research article

DOI: 10.17474/artvinofd.1756308

*Sorumlu yazar/Corresponding author

Medine ÇELİK

e-mail: clkmedine21@gmail.com

Gönderilme tarihi/Submission date

01.08.2025

Kabul tarihi/Acceptance date

23.09.2025

Yayınlanma tarihi/Publication date

25.02.2026

Anahtar kelimeler:

Peyzaj tasarımı

Tarihi mekânlar

Kültürel peyzaj

Mardin

Türkiye

Keywords:

Landscape design

Historical places

Cultural landscape

Mardin

Türkiye

Öz

Kent, insanın şekillendirdiği ve değiştirdiği bir yapı olup, kullanıcıların zihninde oluşan algılar kent imgesini belirler. Bu ortak algılar, kentin kimliğini oluştururken, bireylerin mekânı algılamasında görsel unsurlar ön plana çıkar. Günümüzde kentlerin silüetleri ve genel görünüşleri kimlik belirleyici unsurlar olarak kabul edilmekte, bu nedenle görsel peyzaj değerlendirmesi kavramı ile açıklanmaktadır. Bu çalışma, Mardin'in tarihi mekânlarında peyzaj tasarımının cinsiyet ve yaş farklılıkları bakımından nasıl algılandığını ve toplumsal beklentilerin ne olduğunu incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, tarihi mekânların peyzaj tasarımında kullanıcı beklentilerini anlamaya yönelik öneriler sunarak, kültürel ve estetik değerleri koruyan sürdürülebilir tasarım yaklaşımlarına katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Kentteki tarihi mekânlarda peyzaj tasarımı ele alınarak anket çalışması yürütülmüş, anket sonuçları cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre ayrı ayrı analiz edilmiştir. Anket çalışmasına toplam 380 kişi katılmış ve 2025 yılı Temmuz ayında yapılmıştır. Anket verileri SPSS paket programı kullanılarak analiz edilmiş ve tanımlayıcı istatistik araçlarının yanında Chi-square (Ki kare) testi ve frekans analizi uygulanmıştır. Araştırma sonucunda katılımcılar, yeşil alanların artırılması, oturma ve yürüyüş alanlarının genişletilmesi, su öğeleri ve gölgelendirme alanlarının eklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda, kentin kültürel mirasını koruyarak modern peyzaj tasarım yaklaşımlarının entegre edilmesi önerilmektedir.

Abstract

The city is a structure shaped and modified by humans, and the perceptions formed in the minds of its users determine the image of the city. These shared perceptions shape the identity of the city, while visual elements are prominent in individuals' perception of the space. Today, city silhouettes and general appearances are considered identity-defining elements, and therefore, are explained through the concept of visual landscape assessment. This study aims to examine how landscape design in Mardin's historical sites is perceived in terms of gender and age differences and what social expectations are. By offering suggestions for understanding user expectations in the landscape design of historical sites, the study aims to contribute to sustainable design approaches that preserve cultural and aesthetic values. A survey was conducted addressing landscape design in historical sites in the city, and the results were analyzed separately by gender and age. A total of 380 people participated in the survey and it was conducted in July 2025. Survey data were analyzed using the SPSS software package, and descriptive statistics were used, along with the Chi-square test and frequency analysis. Participants expressed their support for increasing green spaces, expanding seating and walking areas, and adding water features and shading areas. In this regard, it is recommended to integrate modern landscape design approaches while preserving the city's cultural heritage.

GİRİŞ

Tarihi kentler, geçmişten günümüze ulaşan mimari, arkeolojik, sanatsal ve kültürel değerlerin bir araya gelerek oluşturduğu bütüncül kentsel alanlar olarak tanımlanmaktadır (Yaygel 2007). Günümüzde kentlerde geçmişten günümüze ulaşan ve hala korunabilen tarihi yapılar bulunmaktadır. Bu yapılar, inşa edildikleri dönemde modern örnekler olarak kabul edilmiştir. Tarihi çevrenin korunması, geçmişte inşa edilen mimari eserlerin muhafaza edilerek işlevselliğini sürdürmesi ve gelecek kuşaklara aktarılması ile mümkündür (Demirsoy 2006).

Günümüz kentlerinde, modernleşmenin etkisiyle tarihi çevrelerdeki doğal ve geleneksel dokular hızla yok olmaktadır. Bu durum, kültürel peyzajın bozulmasına ve kentsel yaşam kalitesinin olumsuz yönde değişmesine neden olmaktadır. Böylece, kentlerin özgün kimliği ve işlevselliği de kaybolmaktadır. Tarihi çevrelerin kimliğinin korunabilmesi ve bu alanların modern kent yaşamına uyumlu, aktif ve yaşanabilir mekânlar olarak sunulabilmesi, kentsel mekân kalitesinin doğru bir

şekilde belirlenmesi ve bu kalitenin artırılması ile mümkündür. Bu sayede, tarihi dokular hem kent sakinlerine hem de ziyaretçilere değerli ve işlevsel alanlar sunabilir (Akten ve Sunar 2022).

Kentsel gelişim sürecinde, şehirlerdeki doğal ve kültürel peyzajların yanı sıra tarihi dokunun da yeniden ele alınarak günümüz ihtiyaçlarına uygun şekilde entegrasyonu büyük önem taşımaktadır. Çevresel etmenler, mekân ve kullanıcı arasındaki etkileşim, kullanıcıların beklenti ve ihtiyaçlarının doğru bir şekilde belirlenmesi, başarılı planlama ve sürdürülebilir tasarımların oluşturulmasına olanak tanır (Booth ve Hiss 2011).

Tarihi alanlarda genellikle açık ve kısmi kapalı mekân tasarımları tercih edilmektedir. Bu tür tasarımlarda, bitkilerin boyutları, şekilleri, dokuları ve sayıları büyük önem taşır. Bitki türlerinin seçimi, tarihi yapıların ve çevrenin estetik özellikleriyle uyumlu olmalıdır. Özellikle geniş ve meydan gibi büyük alanlarda açık mekân tasarımlarının tercih edilmesi gerekmektedir. Bu tür tasarımlar hem çevresel uyumu hem de estetik bütünlüğü sağlayarak, tarihi alanların doğal ve kültürel mirasını korumada önemli bir rol oynar. Büyük alanlarda açık mekân tasarımlarının kullanılması hem işlevsel hem de görsel açıdan etkili sonuçlar doğurabilir (Yılmaz 2012).

Araştırmalar, kapalı mekân tasarımlarının bitkilendirme yaklaşımının, tarihi çevrenin algılanmasını zorlaştırdığını ve mevcut yapıların etkisini artırdığını göstermektedir. Bu nedenle, tarihi dokuyu vurgulayan, form, doku ve ölçek açısından uyumlu yeni bitkilendirme tasarımları oluşturulmalıdır. Bu tasarımlar, tarihi çevrenin görünürlüğünü ve algılanabilirliğini güçlendirebilir. Kapalı mekân bitkilendirme tasarımları, tarihi yapıları ve çevreyi boğabilir, bu da tarihi dokunun kaybolmasına neden olabilir. Bunun yerine, açık ve uyumlu bitkilendirme yaklaşımları, tarihi mirası daha fazla öne çıkararak hem görsel hem de fonksiyonel anlamda alanın daha etkili kullanılmasını sağlar.

Tarihi alanlarda, modern yapıların geleneksel doku ile uyumsuzluğu, kentsel kimliği zedeleyebilir. Bu yüzden, yapılan yapı düzenlemelerinin tarihi çevreyle uyum içinde olması hem estetik hem de kültürel değerlerin korunması açısından büyük önem taşır. Yüksek katlı binaların bu tür alanlarda sınırlanması, kentsel dokunun özgünlüğünü ve kimliğini korumaya yardımcı olabilir (Tırnakçı ve Aklıbaşında 2018).

Tarihi alanlarda kentsel yenileme projelerinin başarıya ulaşabilmesi için, geçmişteki uygulama deneyimlerinin dikkate alınması ve mevcut durumun yapısal ve bitkisel açıdan değerlendirilerek iyileştirilmesi büyük önem taşır. Bu süreç hem tarihi dokuyu koruyarak hem de modern ihtiyaçlara uyum sağlayarak kentsel yaşam kalitesini artırmaya olanak tanır. Kentsel yenileme çalışmalarında geçmiş deneyimlerin aktarılması, daha sağlıklı ve verimli tasarımlar ortaya koyulmasına yardımcı olabilir. Mevcut yapısal ve bitkisel unsurların doğru değerlendirilmesi hem tarihi değerlerin korunmasını sağlar hem de alana modern fonksiyonellik kazandırır. Bu dengeyi sağlamak, sürdürülebilir ve etkili yenileme projelerinin temelini oluşturur (Erdoğan ve ark. 2021).

Peyzaj tasarımı, doğa ile insan yapımı çevrelerin uyumlu bir şekilde bir araya getirilmesi sürecidir. Günümüzün çevresel zorlukları, bu alandaki sürdürülebilir tasarım yaklaşımlarının önemini artırmaktadır. Bu yaklaşımlar hem çevrenin korunmasını hem de insanların yaşam kalitesinin iyileştirilmesini hedefler. Peyzaj tasarımının amacı sadece estetik değil, aynı zamanda çevresel dengeyi koruyarak sürdürülebilir alanlar yaratmaktır. Modern dünyada, çevresel sorunlarla mücadele etmek için bu tasarımlar kritik bir rol oynamaktadır. Sürdürülebilir peyzaj tasarımı, doğanın işleyişine saygı gösterirken, insanların ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde şekillendirilebilir.

Açık yeşil alanlar, kentlerde sürdürülebilirliğin önemli bir parçası olarak çeşitli ekolojik, ekonomik, sosyal ve psikolojik yararlar sunmaktadır. Bu alanlar, farklı yaş gruplarından ve toplumsal kesimlerden insanlara hitap ederek, bireylerin bir araya gelip etkileşimde bulunmasına olanak tanımaktadır. Ayrıca, insan ile doğa arasındaki bağı güçlendirerek, kentsel yaşamın kalitesine katkı sağlarlar. Bu alanların tasarımları, ekosistemle uyumlu olmanın yanı sıra, insan ihtiyaçlarını da göz

önünde bulundurarak işlevsel özelliklere sahip olup, estetik kaygılar da ön planda tutulmaktadır (Tercan ve ark.2023). Peyzaj mimarlığı, sadece çevresel faktörleri göz önünde bulundurmakla kalmaz, aynı zamanda estetik açıdan da önemli bir rol oynamaktadır. Bu disiplin, doğa ile insan yapımı çevre arasında bir denge kurarak, görsel değerler ve çevresel sürdürülebilirlik arasındaki ilişkileri incelemektedir (Uzunali ve Acar 2023).

Bu çalışma, Mardin'in tarihi mekânların da peyzaj tasarımının insanlar tarafından nasıl algılandığını ve toplumsal beklentilerin ne olduğunu incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, tarihi mekânların peyzaj tasarımında kullanıcı beklentilerini anlamaya yönelik öneriler sunarak, kültürel ve estetik değerleri koruyan sürdürülebilir tasarım yaklaşımlarına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Çalışma hipotezleri;

H₁: Tarihi mekânlar da ki peyzaj tasarımının algısı değişiklik gösterebilir.

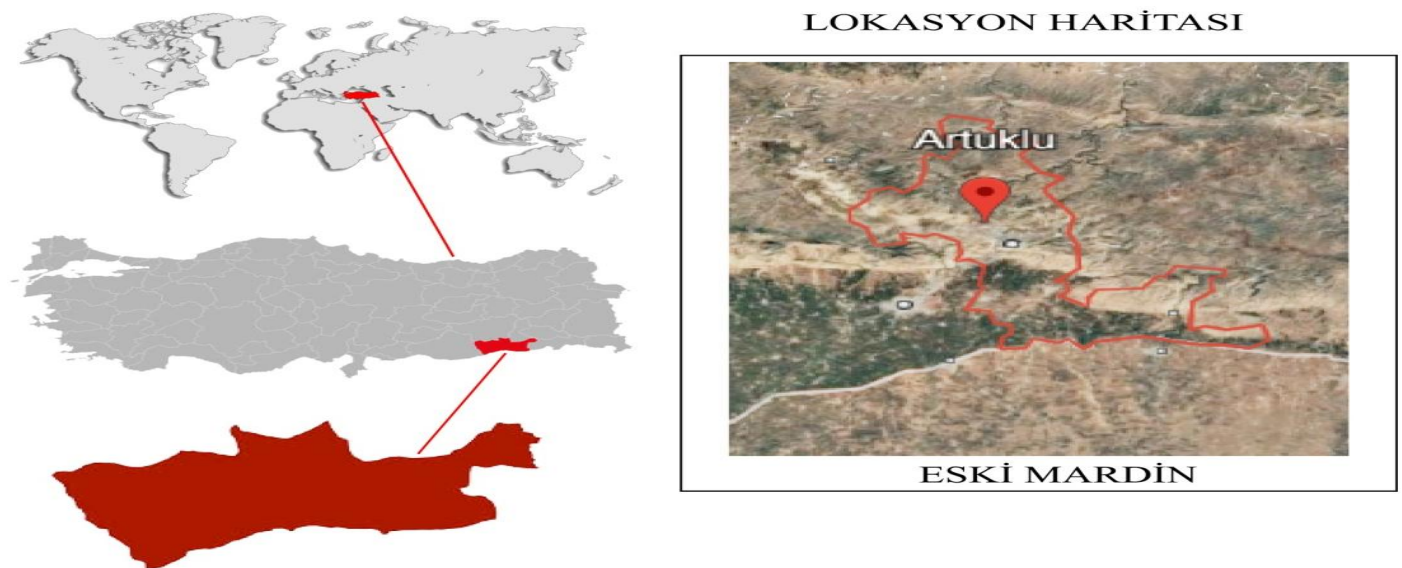
H₂: Peyzaj tasarım düzenlemelerine yönelik seçimler farklı olabilir.

H₃: Yaş ve cinsiyet bakımından peyzaj düzenlemesi algısında değişiklikler görülebilmektedir.

MATERYAL VE YÖNTEM

Materyal

Bu çalışmanın ana materyalini, tarihi ve kültürel açıdan büyük öneme sahip olan Mardin kent merkezi (Eski Mardin) oluşturmaktadır (Şekil1). Mardin, 889 km² yüzölçümüne sahip olup, 36°55'-38°51' kuzey enlemleri ve 39°56'- 42°54' doğu boylamları arasında yer almaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2023). Kent, kalkerli yapısıyla dikkat çeken doğal peyzaj özelliklerine sahip olup, farklı dini ve etnik yapıları barındıran tarihi dokusuyla ön plana çıkmaktadır (MTSO 2018). 2023 yılı itibarıyla TÜİK verilerine göre Mardin'in nüfusu 889.000 olarak belirlenmiştir (TÜİK 2023). Kent, 2023 yılında yaklaşık 3 milyon turisti ağırlamış olup, kültürel ve tarihi mirası ile turistik bir cazibe merkezi haline gelmiştir (URL-1).

Şekil 1. Lokasyon haritası

Yöntem

Çalışma yöntemi tarihi alan sörveyleri, anket çalışması, analiz ve değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Bu çalışma, nicel araştırma yöntemi kapsamında, betimsel tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, bireylerin tarihi mekânlara ilişkin peyzaj algıları yapılandırılmış bir anket formu aracılığıyla ölçülmüştür. Araştırmanın evrenini, Mardin ilindeki 18 yaş üstü bireyler oluşturmaktadır. Cochran formülü ile örneklem büyüklüğü hesaplanarak anket toplam 380 kişi ile uygulanmıştır. Anket çalışması Atatürk Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 04/07/2025 tarih ve 2500221665 sayılı izin kapsamında yürütülmüştür. Katılımcıların demografik bilgileri, Mardin'in tarihi alanlarını ziyaret sıklıkları ve peyzaj tasarımına ilişkin algıları değerlendirilmiştir. Anket formunda, peyzaj tasarımına dair algıları ölçmek amacıyla kapalı uçlu ve ölçek temelli sorular kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 27 programı ile değerlendirilmiş olup, Chi-square (Ki kare) testi ve frekans analizi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, Mardin'in tarihi alanlarındaki peyzaj tasarımına yönelik toplumun genel bakışı değerlendirilmiş ve öneriler geliştirilmiştir.

Örneklem büyüklüğü formülü;

$$n = \frac{N \times t^2 \times p \times q}{d^2 \times (N - 1) + t^2 \times p \times q}$$

N= Popülasyon büyüklüğü

n=Örneklem büyüklüğü

p= Olayın görülüş olasılığı = (0.5)

q= Olayın görülmeme olasılığı = (0.5)

t= Tablo değeri = (1.96)

d=Tolerans seviyesi = (0.05) (Cochran 1977).

BULGULAR

Mardin, Türkiye'nin güneydoğusunda yer alan, tarihi ve kültürel zenginliğiyle öne çıkan bir şehirdir. Kentteki tarihi mekânlar, geçmişin izlerini taşıyarak bölgenin kültürel çeşitliliğini yansıtır. Eğimli arazi dar sokaklar, abbaralar ve teraslanmış parseller üretirken; iç avlulu ve revaklı yapılar iklimle uyum sağlamaktadır. Sosyo-kültürel çeşitlilik ise kapı önü kullanımı ve avlu yaşantısında görülür. Peyzaj tasarımları daha çok avlu ve teras bahçelerinde kurakçıl türlerle, dini yapı avlularında şadırvan ve gölgeliklerle, yeni yerleşimlerde ise refüj ve küçük park düzenlemeleriyle sınırlı kalmaktadır (Şekil 2). Kentin tarihi dokusunun algılanmasına yönelik gerçekleştirilen anket sonuçları aşağıda verilmiştir.

Şekil 2. Mardin kenti tarihi mekânları

Demografik Özellikler

Araştırmaya katılan 380 katılımcının demografik özellikleri incelendiğinde, katılımcıların %57.37'si kadın %42.63'ün erkektir. Yaş dağılımına göre en büyük grubu %40.26 oranında 18-24 yaş arası katılımcılar oluşturmaktadır. Mesleki dağılımda ise en büyük grubu %43.68 oranında öğrenciler oluşturmaktadır (Çizelge 1).

Çizelge 1. Katılımcıların demografik (cinsiyet, meslek ve yaş) özellikleri

Değişken	Kategori	Frekans (n)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Erkek	162	42.63
	Kadın	218	57.37
Meslek	Kamu çalışanı	42	11.05
	Özel sektör çalışanı	80	21.05
	Öğrenci	166	43.68
	Emekli	24	6.28
	Diğer	68	17.9
Yaş	18-24	153	40.26
	25-34	101	26.57
	35-44	63	16.57
	45-54	45	11.84
	55 ve üzeri	18	4.73
Toplam		380	100

Cinsiyet ve Yaşın Tarihi Doku Peyzaj Düzenlemeleri Algısındaki Değişimler

Katılımcıların tamamının tarihi dokuyu ziyaret etikleri görülmektedir (Çizelge 2). "Bazen" kullananlar en yüksek gruba sahip olup (%43.68), hem erkeklerde (%42.59) hem kadınlarda (%44.50) en yaygın seçenek olmuştur. "Çok sık" kullanım, erkeklerde (%30.86) kadınlara (%23.85) göre daha yüksektir. "Nadiren" kullanan kadın oranı (%31.65) erkeklere (%26.54) göre daha fazladır. "Hiç" seçeneği hiçbir katılımcı tarafından işaretlenmemiştir. Mardin' in tarihi yerlerinin ziyaret sıklığının cinsiyet faktörüne göre anlamlı farklılık göstermediği ($p=0.250$) belirlenmiştir.

Çizelge 2. Cinsiyete göre Mardin'in tarihi yerlerini ziyaret sıklığı

Kategori	N	Erkek (%)	N	Kadın (%)	N	Toplam (%)	P
Çok sık	50	30.86	52	23.85	102	26.84	0.250
Bazen	69	42.59	97	44.50	166	43.68	
Nadiren	43	26.54	69	31.65	112	29.47	
Hiç	0	0	0	0	0	0	
Toplam	162	42.63	218	57.37	380	100	

Kentin tarihi dokusundaki peyzaj düzenlemelerini orta seviyede beğenenler çoğunlukta olduğu görülmektedir (Çizelge 3). Bu durum katılımcıların neredeyse yarısının peyzaj düzenlemelerini ne çok başarılı ne de başarısız gördüğünü göstermektedir. Çok başarısız olarak değerlendirenler %13.42 ve çok başarılı olarak değerlendirenler %13.68 oranındadır. Mardin'deki tarihi alanların peyzaj düzenlemelerinin değerlendirilmesinde cinsiyet faktörüne göre anlamlı farklılık göstermediği ($p=0.347$) belirlenmiştir.

Çizelge 3. Cinsiyete göre Mardin'deki tarihi alanların peyzaj düzenlemelerini nasıl değerlendiriyorsunuz? sorusuna yönelik bulgular

Kategori	N	Erkek (%)	N	Kadın (%)	N	Toplam (%)	P
Çok başarılı	17	10.49	23	10.55	40	10.53	0.347
Başarılı	20	12.35	32	14.68	52	13.68	
Orta	45	27.78	62	28.44	107	28.16	
Başarısız	28	17.28	22	10.09	50	13.16	
Çok başarısız	23	14.20	28	12.84	51	13.42	
Toplam	162	42.63	218	57.37	380	100	

En büyük grup %36.58 ile "Önemli" olarak değerlendirilmiştir. "Önemsiz" bulanlar ise %11.67 ile en küçük grubu oluşturmaktadır (Çizelge 4). Bu dağılım, genel olarak katılımcıların Mardin'in tarihi yerlerine yüksek derecede önem verdiğini göstermektedir. Çok önemli bulanların %19.14' ü erkek, %26.15'i kadın olduğu görülmüştür. Kadınlar, erkeklere kıyasla Mardin'in tarihi yerlerini daha fazla "çok önemli" bulmaktadır. Erkeklerin oranı burada yükselse de kadınlar hala çoğunluktadır. Çok önemsiz bulanların %8.64'ünü erkek, %5.05'ini kadınlar oluşturmaktadır. Tarihi yerlerde peyzaj tasarımının estetik açıdan önemi cinsiyet faktörüne göre anlamlı fark gösterdiği ($p=0.018$) belirlenmiştir.

Çizelge 4. Cinsiyete göre tarihi yerlerde peyzaj tasarımının estetik açıdan ne kadar önemli olduğunu düşünüyorsunuz? sorusuna yönelik bulgular

Kategori	N	Erkek (%)	N	Kadın (%)	N	Toplam (%)	P
Çok önemli	31	19.14	57	26.15	88	23.16	0.018
Önemli	46	28.40	93	42.66	139	36.58	
Orta derecede önemli	50	30.86	41	18.81	91	23.95	
Önemsiz	21	12.96	16	7.34	37	9.74	
Çok önemsiz	14	8.64	11	5.05	25	6.58	
Toplam	162	42.63	218	57.37	380	100	

Mardin'in tarihi yerlerindeki doğal unsurların (ağaçlar, çiçekler vb.) peyzaj tasarımındaki etkisi en düşük oran %3.42 ile "çok etkili" kategorisinde, en yüksek oran ise %34.21 ile "etkisiz" kategorisinde olduğu görülmüştür (Çizelge 5). Hem kadınların hem de erkeklerin daha çok "etkisiz" seçeneğini işaretledikleri görülmüştür. Mardin'in tarihi yerlerindeki doğal unsurların peyzaj tasarımındaki etkisi değerlendirildiğinde cinsiyet faktörüne göre istatistiksel olarak anlamlı fark göstermediği ($p=0.088$) belirlenmiştir.

Çizelge 5. Cinsiyete göre Mardin'in tarihi yerlerindeki doğal unsurlar (ağaçlar, çiçekler vb.) peyzaj tasarımında ne kadar etkili? sorusuna yönelik bulgular

Kategori	N	Erkek (%)	N	Kadın (%)	N	Toplam (%)	P
Çok etkili	4	2.47	9	4.13	13	3.42	
Etkili	27	16.67	21	9.63	48	12.63	
Orta derecede etkili	35	21.60	52	23.85	87	22.89	
Etkisiz	51	31.48	79	36.24	130	34.21	0.088
Çok etkisiz	45	27.78	57	26.15	102	26.84	
Toplam	162	42.63	218	57.37	380	100	

En çok tercih edilen unsur gölgelendirme alanları (çardak, tente) %26.32 ile hem kadınlar hem erkekler için ön plandadır. İkinci sırada oturma alanları (bank, dinlenme) %21.58 oranla tercih edilmektedir (Çizelge 6). Yeşil alanlar (çim, çiçek, ağaç) da %23.16 ile öne çıkan seçenek olmuştur. En az tercih edilenler bisiklet yolları (%1.84) ve yürüyüş yollarıdır (%3.42). Oturma alanları (p=0.008) dışındaki tüm kategorilerde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Çizelge 6. Cinsiyete göre Mardin'in tarihi alanlarında en çok görülmesi istenilen peyzaj öğeleri

Kategori	Erkek N/(%)		Kadın N/(%)		Toplam N/(%)		p
Yeşil alanlar (çim yüzeyler, çiçekler, ağaçlar)	40	24.69	48	22.02	88	23.16	0.2
Yürüyüş yolları ve patikalar	6	3.70	7	3.21	13	3.42	1
Oturma alanları (banklar, dinlenme alanları)	32	19.75	50	22.94	82	21.58	0.008
Su öğeleri (fıskiye, göletler, küçük havuzlar)	17	10.49	20	9.17	37	9.74	0.6
Aydınlatma düzenlemeleri	13	8.02	22	10.09	35	9.21	0.05
Gölgelendirme alanları (çardaklar, tente alanlar)	43	26.54	57	26.15	100	26.32	0.06
Bisiklet yolları veya erişilebilir yollar	4	2.47	3	5.05	7	1.84	1
Bilgilendirme panoları ve tabelalar	7	4.32	11	3.92	18	4.74	0.3
Toplam	162	42.63	218	57.37	380	100	

Tarihi mekânlar da peyzaj tasarım düzenlemesi ile ilgili yanıtlarda; erkekler de en yüksek oran ile (%30.86) "Kararsızım" seçeneği kadınlarda ise en yüksek oran "Katılıyorum" (%38.07) seçeneği olmuştur (Çizelge 7). Mardin'in tarihi alanlarında yürüyüş yolları, oturma alanları gibi peyzaj öğeleri yeterlidir; erkekler de en yüksek oran ile 25.93) "Katılmıyorum", "Kararsızım" seçeneği kadınlarda ise en yüksek oran (%38.99) "Katılmıyorum" seçeneği işaretlenmiştir. Kadınlar mevcut peyzaj öğelerini erkeklere göre daha yetersiz bulmaktadır. Tarihi mekânlardaki peyzaj, halkın günlük yaşamına katkı sağlamaktadır; erkekler de en yüksek oran ile (%30.86) "Kararsızım" seçeneği kadınlarda ise en yüksek oran (%31.19) "Kararsızım" seçeneği olmuştur. Peyzaj düzenlemeleri turist sayısını artırmaktadır; erkekler de en yüksek oran ile (%25.1) "Kesinlikle katılıyorum" seçeneği kadınlarda ise en yüksek oran (%26.61) "Katılmıyorum" seçeneği işaretlenmiştir. Peyzaj tasarımı, kültürel mirası yansıtmalıdır; erkekler de en yüksek oran ile (%29.63) "Katılmıyorum" seçeneği kadınlarda ise en yüksek oran (%28.44) "Kararsızım" seçeneği işaretlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirme sonucunda cinsiyete göre kategori 1, 2 ve 3'de p<0.05 olduğu için istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu söylenebilir. Kategori 4 ve 5'de p>0.05 olduğu için cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

Çizelge 7. Cinsiyete göre Tarihi mekânlar da peyzaj tasarım düzenlemesi ile ilgili aşağıdaki ifadelerle katılma derecesi

Kategori	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		P
	Erkek (N/%)	Kadın (N/%)	Erkek (N/%)	Kadın (N/%)	Erkek (N/%)	Kadın (N/%)	Erkek (N/%)	Kadın (N/%)	Erkek (N/%)	Kadın (N/%)	
Mardin'in tarihi yerlerinde görsel estetik ve peyzaj tasarımına daha fazla önem verilmesi gereklidir.	12/7.41	10/4.59	18/11.1	14/6.4	50/30.8	41/18.8	52/23.1	83/38	30/18.5	70/32.1	0.02
Mardin'in tarihi alanlarında yürüyüş yolları, oturma alanları gibi peyzaj öğeleri yeterlidir.	30/18.5	74/33.9	42/25.9	85/38	42/25.9	34/15.6	2/14.2	15/7	25/15.4	10/4.59	0.005
Mardin'deki tarihi mekânlardaki peyzaj tasarımı, halkın günlük yaşamına katkısı sağlamaktadır.	32/19.7	35/16	46/28.4	40/18	50/31	68/31.1	19/11.7	49/22	15/9.26	26/12	0.21
Mardin'in tarihi mekânlarında yapılan peyzaj düzenlemeleri, turistlerin artıyor.	41/25.1	48/22	39/24	58/27	28/17.2	53/24.3	35/21.6	38/17	19/12	21/10	0.39
Peyzaj tasarımının, Mardin'deki tarihi alanların kültürel mirasını yansıtması gereklidir.	34/20.9	42/19.2	48/29.6	62/28	47/29	42/19.2	18/11.1	40/19	15/9.26	32/15	0.05

Mardin'in tarihi yerlerini ziyaret sıklığı yaş gruplarına göre incelendiğinde, 18-24 yaş grubundaki katılımcıların en yüksek oranda %18.42'sinin, 25-34 yaş grubunun %10'nun, 35-44 yaş grubunun %7.11'nin, 45-44 yaş grubunun %5.79'unun bazen ziyaret ettiği, 55 ve üzeri yaş grubunun %2.11'nin nadiren ziyaret ettiği görülmüştür (Çizelge 8). Mardin'in tarihi yerlerinin ziyaret sıklığı yaş faktörüne göre değerlendirildiğinde anlamlı fark göstermediği ($p=0.187$) belirlenmiştir. Mardin'in tarihi yerlerini ziyaret sıklığı yaş gruplarına göre incelendiğinde, 18-24 yaş grubundaki katılımcıların en yüksek oranda %18.42'sinin, 25-34 yaş grubunun %10'nun, 35-44 yaş grubunun %7.11'nin, 45-44 yaş grubunun %5.79'unun bazen ziyaret ettiği, 55 ve üzeri yaş grubunun %2.11'nin nadiren ziyaret ettiği görülmüştür (Çizelge 8). Mardin'in tarihi yerlerinin ziyaret sıklığı yaş faktörüne göre değerlendirildiğinde anlamlı fark göstermediği ($p=0.187$) belirlenmiştir. Mardin'deki tarihi alanların peyzaj düzenlemeleri değerlendirildiğinde katılımcıların çoğunun "Başarısız" (%30.53) seçeneğinde yoğunlaştığı görülmüştür (Çizelge 9). "Orta" bulanların oranı (%30.26), "Çok başarısız" bulanlardan (%16.32) daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu, peyzaj düzenlemelerinin yetersiz bulunduğu işaret edebilir. "Çok başarılı" (%9.74) bulanlar ise en düşük grubu oluşturmaktadır. Yaş faktörüne göre değerlendirildiğinde anlamlı fark göstermediği ($p=0.610$) belirlenmiştir. Tarihi yerlerde peyzaj tasarımının estetik açıdan değerlendirilmesinde en büyük grup %36.32 oranında "Önemli" görmüştür. "Çok önemsiz" bulanlar ise %8.68 ile en küçük grubu oluşturmaktadır (Çizelge 10). Önemli bulanların %13.16'sı 18-24 yaş arasında olduğu görülmüştür. İstatistiksel olarak değerlendirildiğinde yaş faktörüne göre anlamlı bir fark olmadığı ($p=0.648$) görülmüştür.

Çizelge 8. Yaşa göre Mardin'in tarihi yerlerini ziyaret etme sıklığı

Kategori	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		p
	Erkek (N/%)	Kadın (N/%)	Erkek (N/%)	Kadın (N/%)	Erkek (N/%)	Kadın (N/%)	Erkek (N/%)	Kadın (N/%)	Erkek (N/%)	Kadın (N/%)	
Mardin'in tarihi yerlerinde görsel estetik ve peyzaj tasarımına daha fazla önem verilmesi gereklidir.	12/7.41	10/4.59	18/11.1	14/6.4	50/30.8	41/18.8	52/3.1	83/38	30/18.5	70/32.1	0.02
Mardin'in tarihi alanlarında yürüyüş yolları, oturma alanları gibi peyzaj öğeleri yeterlidir.	30/18.5	74/33.9	42/25.9	85/38	42/25.9	34/15.6	23/14.2	15/7	25/15.4	10/4.59	0.005
Mardin'deki tarihi mekânlardaki peyzaj tasarımı, halkın günlük yaşamına katkı sağlamaktadır.	32/19.7	35/16	46/28.4	40/18	50/31	68/13.1	19/11.7	49/22	15/9.26	26/12	0.21
Mardin'in tarihi mekânlarda yapılan peyzaj düzenlemeleri, turistlerin artıyor.	41/25.1	48/22	39/24	58/27	28/17.2	53/24.3	35/21.6	38/17	19/12	21/10	0.39
Peyzaj tasarımının, Mardin'deki tarihi alanların kültürel mirasını yansıtması gereklidir.	34/20.9	42/19.2	48/29.6	62/28	47/29	42/19.2	18/11.1	40/19	15/9.26	32/15	0.05

Çizelge 9. Yaşa göre Mardin'deki tarihi alanların peyzaj düzenlemelerini nasıl değerlendiriyorsunuz? sorusuna yönelik bulgular

Kategori	18-24		25-34		35-44		45-54		55 ve üzeri		Toplam		P
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Çok sık	55	14.47	37	9.74	26	6.84	13	3.42	3	0.79	134	35.26	0.187
Bazen	70	18.42	38	10	27	7.11	22	5.79	7	1.84	164	43.16	
Nadiren	28	7.37	26	6.84	10	2.63	10	2.63	8	2.11	82	21.58	
Hiç	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Toplam	153	40.26	101	26.57	63	16.57	45	11.84	18	4.73	380	100	

Çizelge 10. Yaşa göre tarihi yerlerde peyzaj tasarımının estetik açıdan ne kadar önemli olduğunu düşünüyorsunuz? sorusuna yönelik bulgular

Kategori	18-24		25-34		35-44		45-54		55 ve üzeri		Toplam		P
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Çok önemli	35	9.21	30	7.89	9	2.37	4	1.05	1	0.26	79	20.79	0.075
Önemli	50	13.16	40	10.53	30	7.89	14	3.68	4	1.05	138	36.32	
Orta derecede önemli	35	9.21	16	4.21	14	3.68	19	5	6	1.58	90	23.68	
Önemsiz	18	4.74	8	2.11	6	1.58	3	0.79	5	1.32	40	10.53	
Çok önemsiz	15	3.95	7	1.84	4	1.05	5	1.32	2	0.53	33	8.68	
Toplam	153	40.26	101	26.57	63	16.57	45	11.84	18	4.73	380	100	

Mardin'in tarihi yerlerindeki doğal unsurların (ağaçlar, çiçekler vb.) peyzaj tasarımında etkisinde en fazla seçilen yanıt "Etkisiz" (%31.32) seçeneği olduğu görülmüştür (Çizelge 11). Bu oldukça yüksek bir oran olup, katılımcıların neredeyse yarısının doğal unsurların peyzaj tasarımına etkisini yetersiz bulduğunu göstermektedir. "Orta derecede etkili" diyenler ikinci sıradadır (%27.63). "Etkili" diyenler %17.63 ile daha düşük bir oranla üçüncü sırada olduğu görülmüştür. "Çok etkili" (%11.85) ve "Çok etkisiz" (%11.05) diyenlerin oranı düşük olduğu tespit edilmiştir. İstatistiksel olarak değerlendirildiğinde yaşa göre anlamlı bir fark olduğu ($p=0.041$) görülmüştür.

Çizelge 11. Yaşa göre Mardin'in tarihi yerlerindeki doğal unsurlar (ağaçlar, çiçekler vb.) peyzaj tasarımında ne kadar etkilidir? sorusuna yönelik bulgular

Kategori	18-24		25-34		35-44		45-54		55 ve üzeri		Toplam		P
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Çok etkili	23	15.03	11	10.89	3	4.76	5	11.11	3	16.67	45	11.84	0.041
Etkili	40	26.14	12	11.88	8	12.70	4	8.89	3	16.67	67	17.63	
Orta derecede etkili	60	39.22	30	29.70	10	15.87	3	6.67	2	11.11	105	27.63	
Etkisiz	24	15.69	38	37.62	32	50.79	20	44.44	5	27.28	119	31.32	
Çok etkisiz	6	3.92	10	9.90	8	12.70	13	28.89	5	27.28	42	11.05	
Toplam	153	40.26	101	26.57	63	16.57	45	11.84	18	4.73	380	100	

Mardin'in tarihi alanlarında en çok görülmesi istenilen peyzaj öğeleri yeşil alanlar (çim yüzeyler, çiçekler, ağaçlar) %28.16, katılımcılar, tarihi alanlarda daha fazla yeşil alan görmek istediklerini belirtilmektedir (Çizelge 12). Bitki örtüsünün artırılması, estetik algının güçlenmesi açısından önemli görülmektedir. Oturma alanları (banklar, dinlenme alanları) %21.05, tarihi alanlarda dinlenme ve vakit geçirme alanlarının artırılması talep edilmektedir. Gölgeleme alanları (çardaklar, tente alanlar) %13.68 Sıcak iklimin etkisini azaltmak ve ziyaretçilerin konforunu sağlamak için önemli bir ihtiyaç olarak görülmektedir. Aydınlatma düzenlemeleri %10.26; Özellikle akşam saatlerinde tarihi mekânları daha estetik ve güvenli hale getirmek için aydınlatma düzenlemeleri talep edilmektedir. İstatistiksel olarak değerlendirildiğinde yaşa göre $p<0.05$ olan kategorilerde (yeşil alanlar, yürüyüş yolları, oturma alanları, su öğeleri, gölgeleme ve bisiklet yolları) anlamlı fark olduğu görülmüştür. $p>0.05$ olanlarda (aydınlatma ve bilgilendirme panoları) ise yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür.

Çizelge 12. Yaşa göre Mardin'in tarihi alanlarında en çok görülmesi istenilen peyzaj öğeleri

Kategori	18-24		25-34		35-44		45-54		55 ve üzeri		Toplam		P
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Yeşil alanlar (çim yüzeyler, çiçekler, ağaçlar)	42	11.05	29	7.63	20	5.26	13	3.42	3	0.79	107	28.16	0.01
Yürüyüş yolları ve patikalar	19	5	13	3.42	2	0.53	2	0.53	1	0.26	37	9.74	0.01
Oturma alanları (banklar, dinlenme alanları)	32	8.42	23	6.05	15	3.95	5	1.32	5	1.32	80	21.05	0.02
Su öğeleri (fıskiyeler, göletler, küçük havuzlar)	16	4.21	6	1.58	5	1.32	4	1.05	2	0.53	33	8.68	0.01
Aydınlatma düzenlemeleri	11	2.89	12	3.16	7	1.84	6	1.58	3	0.79	39	10.26	0.06
Gölgeleme alanları (çardaklar, tente alanlar)	16	4.21	12	3.16	9	2.37	12	3.16	3	0.79	52	13.68	0.02
Bisiklet yolları veya erişilebilir yollar	9	2.37	1	0.26	1	0.26	1	0.26	0	0	12	3.16	0.01
Bilgilendirme panoları ve tabelalar	8	2.11	5	1.32	4	1.05	2	0.53	1	0.26	20	5.26	0.02
Toplam	153	40.26	101	26.57	63	16.57	45	11.84	18	4.73	380	100	

Mardin'in tarihi mekânlarında peyzaj tasarımıyla ilgili görüşler yaş gruplarına göre farklılık göstermektedir (Çizelge 13); gençler (18-24 yaş); %45.75'nin sının peyzajın turist çekiciliğini artırmadığını düşünmektedir. 25-34 yaş grubu; %37.62'sinin yürüyüş yolları ve oturma alanlarının yetersiz olduğunu düşünmektedir. 35-44 yaş grubu; %38.10'nun peyzajın günlük yaşama katkı sağlamadığını belirtmektedir. 45 yaş ve üzeri; %24.44'nün fazlası peyzajın kültürel mirası yansıtmaması gerektiğini düşünmektedir. İstatistiksel olarak değerlendirildiğinde kategori 1 ve 4'te yaşa göre anlamlı fark vardır. Kategori 2. 3 ve 5'te yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark yoktur.

TARTIŞMA

Araştırmanın bulgularına göre, Mardin'deki tarihi mekânların peyzaj tasarımına yönelik algılar cinsiyet ve yaş değişkenlerine göre istatistikî olarak önemli farklılık göstermektedir. Katılımcıların büyük bir kısmı, tarihi mekânlar da peyzaj düzenlemelerinin yetersiz olduğunu belirtmiş, özellikle yeşil alanların ve oturma alanlarının artırılması gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcıların büyük bir kısmı (%36.58) peyzaj tasarımını "önemli" olarak değerlendirirken, %23.16'sı "çok önemli" olarak değerlendirmiştir. Böylece toplamda %59.74'lük bir kesim peyzaj tasarımını önemli ve saha yüksek düzeyde görmekte olup bu bulgu H1 hipotezini desteklemektedir. Doğal unsurların (ağaçlar, çiçekler vb.) tarihi mekânlardaki rolü konusunda ise katılımcıların büyük çoğunluğu bu unsurların yeterince etkili olmadığını düşünmektedir. Peyzaj tasarım sürecinde bu mekânları kullanan halk tarafından sunulacak katkılar tarihi mekânların işlevselliğini artıracaktır (Topuz ve Dönmez 2023, Öztürk ve ark. 2023).

Yeşil alanlar (çim yüzeyler, çiçekler, ağaçlar) en çok tercih edilen peyzaj öğesi olup, tarihi mekânlarda doğayla bütünleşmiş bir tasarım beklentisi yüksektir. Oturma alanları ve gölgelendirme unsurlarına duyulan yüksek talep, ziyaretçilerin tarihi mekânlarda daha uzun süre vakit geçirmek istediğini göstermektedir. Daha fazla yeşil alan (%28) ve oturma alanı (%21.05) talep edilmektedir. Aydınlatma düzenlemeleri, özellikle akşam saatlerinde tarihi alanların güvenli ve estetik görünmesi açısından önemli bir ihtiyaç olarak öne çıkmaktadır. Bilgilendirme panoları ve tabelalar, bazı gruplar için önemli olsa da genel olarak diğer peyzaj öğelerine kıyasla daha az ön plandadır (H2). Benzer şekilde Akten ve Sunar (2022) tarihi mekânlardaki peyzaj tasarımlarında görsel estetik güvenlik konfor gibi faktörlerin öne çıktığı görülmüştür. Bu alanlarda yapılacak çalışmalarda bu parametreler göz önünde bulundurulmalıdır.

Çizelge 13. Yaşa göre tarihi mekânlar da peyzaj tasarım düzenlemesi ile ilgili aşağıdaki ifadelere katılma derecesi

Kategori	Yaş	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Toplam		p
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	
Mardin'in tarihi yerlerinde görsel estetik ve peyzaj tasarımına daha önem verilmesi gereklidir.	18-24	52	33.99	42	27.45	35	22.88	14	9.15	10	6.54	153	40.26	0.03
	25-34	38	37.62	26	25.74	21	20.79	13	12.87	3	2.97	101	26.57	
	35-44	20	31.75	21	33.33	14	22.22	5	7.94	3	4.76	63	16.57	
	45-54	10	22.22	14	31.11	10	22.22	6	13.33	5	11.11	45	11.84	
	55>	3	16.67	3	16.67	2	11.11	5	27.78	5	27.78	18	4.73	
Mardin'in tarihi alanlarında yürüyüş yolları, oturma alanları gibi peyzaj öğeleri yeterlidir.	18-24	50	32.68	41	26.80	40	26.14	16	10.46	6	3.92	153	40.26	0.23
	25-34	22	21.78	38	37.62	20	19.80	11	10.89	10	9.90	101	26.57	
	35-44	18	28.57	14	22.22	21	33.33	6	9.52	4	6.35	63	16.57	
	45-54	10	22.22	8	17.78	7	15.56	4	8.89	5	11.11	45	11.84	
	55>	4	22.22	3	16.67	5	27.78	3	16.67	3	16.67	18	4.73	
Mardin'deki tarihi mekânlardaki peyzaj tasarımı, halkın günlük yaşamına katkı sağlamaktadır.	18-24	57	37.25	40	26.14	38	24.84	14	9.15	4	2.61	153	40.26	0.42
	25-34	33	32.67	25	24.75	30	29.70	8	7.92	5	4.95	101	26.57	
	35-44	24	38.10	13	20.63	17	26.98	5	7.94	4	6.35	63	16.57	
	45-54	10	22.22	12	26.67	13	28.89	6	13.33	4	8.89	45	11.84	
	55>	3	16.67	2	11.11	10	55.56	2	11.11	1	5.56	18	4.73	

Mardin'in tarihi mekânlarında yapılan peyzaj düzenlemeleri, turistlerin ilgisini artırmaktadır.	18-24	70	45.75	38	24.84	28	18.30	12	7.84	5	3.27	153	40.26
	25-34	45	44.55	33	32.67	15	14.85	5	4.95	3	2.97	101	26.57
	35-44	28	44.44	10	15.87	16	25.40	5	7.94	4	6.35	63	16.57 0.02
	45-54	10	22.22	9	20.00	20	44.44	4	8.89	2	4.44	45	11.84
	55>	4	22.22	3	16.67	5	27.78	3	16.67	3	16.67	18	4.73
Peyzaj tasarımının Mardin'deki tarihi alanların kültürel mirasını yansıtmaya gereklidir.	18-24	60	39.22	38	24.84	25	16.34	20	13.07	10	6.54	153	40.26
	25-34	40	39.60	20	19.80	18	17.82	8	7.92	5	4.95	101	26.57
	35-44	20	31.75	10	15.87	19	30.16	8	12.70	3	4.76	63	16.57 0.10
	45-54	10	22.22	11	24.44	18	40.00	4	8.89	2	4.44	45	11.84
	55>	3	16.67	3	16.67	7	38.89	3	16.67	2	11.11	18	4.73

Tarihi çevrelerin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması en önemli tasarım ilkelerindendir. Bu alanların peyzaj asarım süreçlerinde de tarihi dokuyu bozmadan geçmiş yansıtan değerler ortaya konularak alanın kimliğine ve kültürüne vurgular yapılmalıdır (Çelik ve Yazgan 2009, Dinçer ve ark. 2020, Öztürk ve ark. 2020, Tırnakçı ve Aklıbaşında 2024).

Araştırma bulgularına göre, kadınlar Mardin'in tarihi alanlarındaki peyzaj düzenlemelerine erkeklere kıyasla daha eleştirel ve duyarlı yaklaşmakta, bu alanlara daha fazla önem atfetmektedir. Erkekler ise peyzajın turizm, kültürel miras ve günlük yaşama katkısı konusunda daha olumlu değerlendirmelerde bulunmuştur. Her iki cinsiyet de tarihi mekânlar da peyzaj tasarımına daha fazla önem verilmesi gerektiği konusunda ortak bir görüşe sahiptir. Araştırma sonuçlarına göre yaş grupları arasında peyzaj düzenlemelerine ilişkin genel görüşlerde istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmasa da gençler peyzajın turizm üzerindeki etkisini düşük görürken, yaş ilerledikçe kültürel mirasın yansıtılması beklentisi artmaktadır. Bu da farklı yaş gruplarının peyzaj tasarımından farklı beklentilere sahip olduğunu göstermektedir (H3). Tarihi mekânlar kimlik, sosyo-kültürel ve tarih gibi faktörler ile bir alan yaratmaktadır (Bali 2020, Şatıroğlu ve ark. 2023, Khorasgani ve ark. 2023).

Peyzaj tasarımı günümüz çevresel sorunlara karşı sürdürülebilir teknikler geliştirmek açısından önemli bir rol almaktadır. Bu bağlamda oluşturulan yaklaşımlar hem çevreyi korumakta hem de insanların yaşam konforunu artırmaktadır. Peyzaj tasarımının amacı sadece görsel estetik alanlar yaratmak değil bunun yanında sürdürülebilirliği sağlamaktır (Yılmaz 2019, Acar ve Yavuz 2023, Aksoy ve ark. 2023).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Peyzaj düzenlemelerine yönelik öneriler;

- Mardin'deki tarihi mekânlar da doğal unsurların etkisini artırmak için ağaçlandırma, çiçek düzenlemeleri ve gölgelendirme çalışmaları gibi peyzaj tasarımına yönelik projeler geliştirilebilir.
- Peyzaj düzenlemeleri turist ilgisini çekmeli ve tarihi kimliği yansıtmalıdır.
- Banklar, dinlenme alanları ve yürüyüş yolları gibi öğeler ziyaretçilerin rahat bir şekilde vakit geçirmesine olanak tanıyacaktır.
- Aydınlatma sistemleri geliştirilerek akşam saatlerinde güvenlik sağlanmalıdır.
- Gençlerin aktif kullanımına yönelik yürüyüş yolları ve belirli bölgelerde bisiklet yolları oluşturulabilir.
- Turistlerin bilgiye ulaşımını kolaylaştırmak için bilgilendirme panoları ve yön tabelaları stratejik noktalara yerleştirilebilir.
- Bu analiz, peyzaj düzenlemelerinin hedef kitleye göre şekillendirilmesi gerektiğini ve Mardin'in tarihi alanlarının daha kullanıcı dostu hale getirilmesinin önemli olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, Mardin'in tarihi mekânların da ki peyzaj tasarımının geliştirilmesi gerekmektedir. Katılımcılar, yeşil alanların artırılması, oturma ve yürüyüş alanlarının genişletilmesi, su öğeleri ve gölgelendirme alanlarının eklenmesi gerektiğini ifade etmiştir. Bu doğrultuda, kentin kültürel mirasını koruyarak modern peyzaj tasarım yaklaşımlarının entegre edilmesi önerilmektedir.

TEŞEKKÜR /BİLGİLENDİRME

Bu çalışma kapsamında Mardin ilinde gerçekleştirilen anket uygulamasına katılım sağlayan tüm katılımcılara içten teşekkür ederiz. Ayrıca, bu çalışma Atatürk Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 04/07/2025 tarih ve 2500221665 sayılı izin kapsamında hazırlanmıştır.

KAYNAKLAR

- Acar H, Yavuz A (2023) Kentsel alanlarda iklime uyumlu peyzaj tasarım yaklaşımları ve stratejiler. *PEYZAJ-Eğitim, Bilim, Kültür ve Sanat Dergisi*, 5(2):63-7e6. <https://doi.org/10.53784/peyzaj.1310681>
- Aksoy O, Altaş E, Erken K (2023) Kentsel alanlardaki taşkın duyarlılığına karşı ekolojik peyzaj tasarım önerilerinin geliştirilmesi: Antalya, Kemer örneği. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 9(1): 152-167. <https://doi.org/10.21324/dacd.1174813>
- Akten M, Sunar C (2022) Tarihi çevrelerin kentsel mekân kalitesi üzerine etkisi: Gaziantep Bey Mahallesi örneği. *Turkish Journal of Forest Science*, 6(1):1-20. <https://doi.org/10.32328/turkiforsci.976701>
- Bali M (2020) Kamusal mekânın göstergebilim bağlamında incelenmesi: İstanbul Eyüp Sultan Meydanı. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 6:225-242. <https://doi.org/10.46250/kulturder.775594>
- Booth NK, Hiss JE (2011) Residential Landscape Architecture: Design Process for the Private Residence. 6th Edition, ISBN-13:978-0132376198, pp. 576.
- Cochran WG (1977) Sampling Techniques. 3rd Edition, John Wiley & Sons, New York.
- Çelik D, Yazgan ME (2009) Kentsel peyzaj tasarımı kapsamında tarihi çevre yenileme çalışmalarının araştırılması: Beypazarı Örneği. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 6(3):235-244.
- Diğer D, Bekci B, Bekiryazıcı F (2020) Examining the sustainability of urban furnitures and their potential to be a landmark in the scale of Rize City center. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 21(2):191-199. <https://doi.org/10.17474/artvinofd.627498>
- Erdoğan R, Oktay H, Selim C (2021) Evaluation of historical environmental renewal works in terms of landscape architecture: Muratpaşa Mosque Example. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 6(1):195-205. <https://doi.org/10.30785/mbud.886207>
- Demirsoy MS (2006) Kentsel dönüşüm projelerinin kent kimliği üzerindeki etkisi Lübnan Beyrut-Solidere kentsel dönüşüm projesi örnek alan incelemesi. Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Khorasgani AM, Villalobos MH, Asadi Eskandar G (2023) Sustaining historic cities: an approach using the ideas of landscape and place. *Journal of the International Society for the Study of Vernacular Settlements*, 10-1.
- MTSO (2018) <https://www.mardintso.org.tr/icerik/mardin-in-cografyasi>, Erişim Tarihi: 03.06.2017.
- Şatiroğlu E, Dinçer D, Korgavuş B (2023) Urban furniture in the context of sustainable materials. *Kent Akademisi*, 16(1):566-576. <https://doi.org/10.35674/kent.1160705>
- Öztürk S, Işınkaralar Ö, Yılmaz D, İhtiyar M (2020) Koruma yaklaşımı olarak tarihi bir güzergâhın kültür 96 rotasına dönüştürülmesi: Kastamonu Örneği. *Turur Turizm ve Araştırma Dergisi*, 9(2):144-159.
- Öztürk S, Çakır C, Işınkaralar Ö, Yılmaz D (2023) İnsan-mekân etkileşimi kapsamında kentsel meydanların rolü ve önemi üzerine Servqual tekniği ile bir değerlendirme. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 13(4):731-746. <https://doi.org/10.14230/johut1385>
- Uzunali A, Acar C (2023) Peyzaj nımarlığında estetik ve estetiğin sayısallaştırılması; karşılaştırılmalı bir yöntem önerisi. *PAUD-Peyzaj Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2):32-41. <https://doi.org/10.56629/paud.1406007>
- URL 1 <https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/mardin-2018de-3-milyon-turisti-agirladi-41056726>, Erişim tarihi: 26.06.2024.
- Tercan K, Yılmaz K, Işınkaralar Ö, Öztürk S (2023) Ankara Yenimahalle ilçesinde yeşil alanların mekansal yer seçimi üzerinde kantitatif bir değerlendirme. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 9(1):1-14. <https://doi.org/10.46849/guiibd.1287469>
- Tırnakçı A, Aklibaşında M (2018) Tarihi çevrelerde kentsel peyzaj tasarım ilkelerinin Kayseri- Mimar Sinan Parkı (Gevher Nesibe Medresesi) örneğinde incelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Fen Bilimleri Dergisi*, 34(3):58-73.
- Tırnakçı A, Aklibaşında M (2024) Landscape Design Process in Historical Environments: the case of Hacı Bektaş Veli Shrine. In Ö. Atabeyoğlu & A. E. Metin (Eds.), The past, present, and future of urban design in architectural Sciences, *Iksad Publications*, pp: 175–193.
- Topuz HH, Dönmez Y (2023) Investigation of basic components constituting neighbourhoods: the case of Safranbolu-Yenimahalle. *IDEALKENT*, 15(42):985-1012. <https://doi.org/10.31198/idealkent.1359001>
- TÜİK <https://www.tuik.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 08.03.2024.
- Yaygel AD (2007) Müdahale gerektiren tarihi kentsel çevrelere yönelik kullanıcı odaklı sağlıklaştırma yöntemlerinin irdelenmesi: İzmir Basmahane Bölgesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yılmaz Y (2012) Tarihi çevrelerdeki bitkilendirme tasarımlarında mekânsal kapalılığın tercihler üzerindeki etkisi; Trabzon-Ortahisar kentsel yerleşim alanı örneği. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Yılmaz H (2019) Atatürk Üniversitesi merkez yerleşkesi açık-yeşil alan avlusu peyzaj tasarımı ve uygulama süreci. *Akademik Ziraat Dergisi*, 8 (1): 127-134. <https://doi.org/10.29278/azd.59403>